

УТВЪРДИЛ: П

ДАТА: 15.05.2026 г.

ПРОФ. Д-Р ДОБРОМИР ДИМИТРОВ, ДМ
РЕКТОР НА МУ - ПЛЕВЕН

УЧЕБНА ПРОГРАМА

ЗА СПЕЦИАЛНОСТ

СОЦИАЛНА МЕДИЦИНА И ЗДРАВЕН МЕНИДЖМЪНТ

2026 г.

1. Въведение

1.1. Наименование на специалността: **Социална медицина и здравен мениджмънт**

1.2. Дефиниция на специалността:

Социална медицина и здравен мениджмънт е интердисциплинарна специалност, която обхваща общи и специализирани знания и умения по обща методология на социалната медицина, общественото здраве, епидемиологията, здравния мениджмънт и здравната политика, промоцията на здравето и профилактиката на заболяванията, икономиката на здравеопазването, медицинската етика и здравното законодателство. Специалността води до овладяване на нови подходи, методи и технологии на управление и регулиране на процесите в здравеопазването, базирани на рутинно оценяване на здравното състояние и потребности на населението, необходими за справяне с предизвикателствата на динамично променящите се нужди на населението и пазара на здравни услуги, задълбочаващите се здравни неравенства сред населението, навлизането на изкуствения интелект в здравеопазването, световните тенденции към радикална структурна реформа в здравеопазването, непрекъснато нарастване потребностите от медицинска помощ, необходимостта от разумна и ефективна здравна политика и практика, автономията в управлението на лечебните заведения, плурализма в собствеността на лечебните заведения, тенденция към поскъпване на медицинската помощ, появата на нови, конкуриращи се медицински и здравни технологии, изискващи и обективна комплексна оценка. Специалността Социална медицина и здравен мениджмънт подготвя специалисти, които оценяват здравното състояние на населението и установяват приоритетните за решаване обществено-здравни проблеми, разработват стратегии за развитие на организационните структури в здравеопазването и внедряват технологии за тяхната реализация, вземат управленски решения и прилагат съвременни методи за повишаване ефективността и качеството на дейностите в лечебните заведения, управляват информационни системи и подготвят необходимата информация за анализи, оценки, прогнози и модели.

1.3. Професионална квалификация на лицата, които имат право да се обучават по специалността: „лекар“

1.4. Продължителност на обучението: 4 (четири) години

2. Учебен план (наименование на модулите/разделите и тяхната продължителност)

Един присъствен ден теоретично обучение включва 8 академични часа дневно, един присъствен ден практическо обучение включва 8 академични часа.

Модул	Продължителност (в месеци)
Теоретично обучение (провежда се под формата на основен курс*, консултации) и самоподготовка	Общо 44, от тях: 4 месеца присъствено теоретично обучение и 40 месеца самоподготовка
1. История на общественото здравеопазване. Методология на социалната медицина. Концепции за здравето и болестта. Понятие и обхват на общественото здраве. Социални детерминанти на здравето, социалномедицински подход. Изследователски методи. Видове епидемиологични проучвания. 2. Индикатори, мониториране и оценка на общественото здраве. Позитивни показатели за здраве. Показатели за болестен товар. Неравенства в здравето.	Общо 10, от тях: 1 месец присъствено теоретично обучение и 9 месеца самоподготовка
3. Системи на здравеопазване. Глобални тенденции и предизвикателства пред здравните системи. Международни здравни институции и програми. Трансгранично предоставяне на здравни услуги. 4. Организация, финансиране и достъп до здравни услуги в България. Предизвикателства пред здравната система в България: финансови ограничения; неравенства в достъпа до здравни услуги. Качество на здравните услуги. Човешки ресурси в здравеопазването.	Общо 10, от тях: 1 месец присъствено теоретично обучение и 9 месеца самоподготовка
5. Промоция на здравето – същност и стратегии. Здравно възпитание. Профилактика на болестите. Закрила на здравето. 6. Предизвикателства, възможности и перспективи в здравния мениджмънт. Здравна информация, информационни системи и киберсигурност в здравеопазването. Иновации и технологии в здравеопазването. Оценка на иновативните здравни технологии. Изкуствен интелект и място в общественото здравеопазване.	Общо 10, от тях: 1 месец присъствено теоретично обучение и 9 месеца самоподготовка
7. Здравна политика. Стратегическо управление и планиране в здравеопазването. 8. Икономически анализи и икономическа оценка на лечебните и здравните заведения. Финанси и финансов мениджмънт на лечебните и здравните заведения. 9. Етика на здравната политика. Биоетика. Изследователска етика. Етични измерения на изкуствения интелект в здравеопазването.	Общо 14, от тях: 1 месец присъствено теоретично обучение и 13 месеца самоподготовка
Практическо обучение (осъществява се под формата на семинари** и дискусии по предварително зададени теми за всеки модул, разработване на курсови работи по предварително зададени теми и решаване на практически задачи по всеки модул) и самоподготовка	Общо 4, от тях: 2 месеца присъствено практическо обучение и 2 месеца самоподготовка

Модул 1: Възникване и развитие на общественото здраве. Определение, предмет, структура, функции и методи на социалната медицина. Определения на здраве и болест, измерения на здравето. Социални фактори - класификация на ниво обществено и индивидуално здраве. Социално-медицински подход в работата на лекаря. Социологични и епидемиологични методи за анализ на общественото здраве.

Модул 2: Групово и обществено здраве - определение. Измерване и оценка на общественото здраве – основни групи индикатори и източници на данни за общественото здраве. Демографски показатели. Медико-социални аспекти на застаряването на населението. Заболяемост - значение на изучаването на заболяемостта. Основни понятия. Международна класификация на болестите. Социално-значими заболявания - определение, основни критерии, социално-значими заболявания за българската популация.

Модул 3: Здравна система - фундаментални цели и функции на здравната система. Типология на здравните системи. Концепция на СЗО за оценка на дейността на здравните системи. Съвременни подходи за оценка на дейността на здравните системи в Европа (ЕНЦИ). Международни здравни институции и програми. Трансгранично предоставяне на здравни услуги.

Модул 4: Здравна служба - определение, медицински и немедицински фактори за развитие, функции, организационни принципи. Качество и достъпност на здравните услуги. Организация на спешната помощ. Първична здравна помощ - концепция на СЗО и опитът на развитите страни. Основни характеристики на първичната здравна помощ в България. Специализирана извънболнична помощ. Болнична помощ - потребности, мисия, цел и статут на болницата, видове болнични заведения, структура и функции на болницата. Оценка на дейността на стационара.

Модул 5: Промоция на здравето - възникване и развитие на концепцията за промоция на здравето, определение и същност на понятието. Отавска харта за промоция на здравето, стратегии и принципи на промоцията на здравето. Здравна мотивация. Здравно възпитание - определение, модели и принципи на здравно възпитание. Индивидуален, групов и обществен подход за здравно възпитание, класически и модерни методи и средства за здравно възпитание. Профилактика на болестите.

Модул 6: Нива и функции на здравния мениджмънт. Мениджмънт на човешките ресурси: организационен айсберг; стил на мениджмънт – видове; модел на А. Маслоу за йерархията на потребностите. Управленчески екип. Здравна информация, информационни системи и киберсигурност в здравеопазването. Иновации и технологии в здравеопазването.

Модул 7: Определение на понятията „здравна политика“, „здравна стратегия“, и „здравен ме-

ниджмънт“. Нива и приоритети на здравната политика в развитите страни. Стратегическо управление и планиране в здравеопазването.

Модул 8: Икономика на здравеопазването – определение, предмет. Икономически анализи и икономическа оценка на лечебните и здравните заведения. Финанси и финансов мениджмънт на лечебните и здравните заведения. Мениджмънт на финансовите ресурси. Маркетинг.

Модул 9: Етика на здравната политика. Биоетика. Изследователска и публикационна етика. Етична регулация на отношенията в науката. Етични измерения на изкуствения интелект в здравеопазването.

* Основният курс по Социална медицина и здравен мениджмънт е лекционен курс с обща продължителност четири присъствени месеца, организиран в девет модула в рамките на четири календарни години. По време на курса се интерпретират дискусии за социалната медицина и здравния мениджмънт проблеми и специалистите се запознават с водещи в теорията и практиката на общественото здраве модели и технологии.

** На семинарите се разискват актуални проблеми за общественото здраве и здравеопазването; анализира се спецификата на здравната политика; обсъждат се разработените различни програми и анализи в областта на здравния мениджмънт; решават се разнообразни казуси и задачи, използвайки основните социалномедицински показатели.

3. Минимален задължителен брой практически дейности (разработки)

Разработки	Брой
Разработване на курсова работа за модул „История на общественото здравеопазване. Методология на социалната медицина. Концепции за здравето и болестта. Понятие и обхват на общественото здраве. Социални детерминанти на здравето, социалномедицински подход. Изследователски методи. Видове епидемиологични проучвания“	1
Разработване на курсова работа за модул „Индикатори, мониториране и оценка на общественото здраве. Позитивни показатели за здраве. Показатели за болестен товар. Неравенства в здравето.“	1
Разработване на курсова работа за модул „Системи на здравеопазване. Глобални тенденции и предизвикателства пред здравните системи. Международни здравни институции и програми. Трансгранично предоставяне на здравни услуги.“	1

Разработване на курсова работа за модул „Организация, финансиране и достъп до здравни услуги в България. Предизвикателства пред здравната система в България: финансови ограничения; неравенства в достъпа до здравни услуги. Качество на здравните услуги. Човешки ресурси в здравеопазването.“	1
Разработване на курсова работа за модул „Промоция на здравето – същност и стратегии. Здравно възпитание. Профилактика на болестите. Закрила на здравето.“	1
Разработване на курсова работа за модул „Предизвикателства, възможности и перспективи в здравния мениджмънт. Здравна информация, информационни системи и киберсигурност в здравеопазването. Иновации и технологии в здравеопазването. Оценка на иновативните здравни технологии. Изкуствен интелект и място в общественото здравеопазване.“	1
Разработване на курсова работа за модул „Здравна политика. Стратегическо управление и планиране в здравеопазването“	1
Разработване на курсова работа за модул „Икономически анализи и икономическа оценка на лечебните и здравните заведения. Финанси и финансов мениджмънт на лечебните и здравните заведения.“	1
Разработване на курсова работа за модул „Етика на здравната политика. Биоетика. Изследователска етика. Етични измерения на изкуствения интелект в здравеопазването.“	1

4. Задължителни колоквиуми

1. История на общественото здравеопазване. Методология на социалната медицина. Концепции за здравето и болестта. Понятие и обхват на общественото здраве. Социални детерминанти на здравето, социалномедицински подход. Изследователски методи. Видове епидемиологични проучвания.

2. Индикатори, мониториране и оценка на общественото здраве. Позитивни показатели за здраве. Показатели за болестен товар. Неравенства в здравето.

3. Системи на здравеопазване. Глобални тенденции и предизвикателства пред здравните системи. Международни здравни институции и програми. Трансгранично предоставяне на здравни услуги.

4. Организация, финансиране и достъп до здравни услуги в България. Предизвикателства пред здравната система в България: финансови ограничения; неравенства в достъпа до здравни услуги. Качество на здравните услуги. Човешки ресурси в здравеопазването.

5. Промоция на здравето – същност и стратегии. Здравно възпитание. Профилактика на болестите. Закрила на здравето.

6. Предизвикателства, възможности и перспективи в здравния мениджмънт. Здравна информация, информационни системи и киберсигурност в здравеопазването. Иновации и технологии в здравеопазването. Оценка на иновативните здравни технологии. Изкуствен интелект и място в общественото здравеопазване.

7. Здравна политика. Стратегическо управление и планиране в здравеопазването.

8. Икономически анализи и икономическа оценка на лечебните и здравните заведения. Финанси и финансов мениджмънт на лечебните и здравните заведения.

9. Етика на общественото здравеопазване и здравната политика. Биоетика. Изследователска етика. Етични измерения на изкуствения интелект.

5. Знания, умения и компетентности, които специализантът следва да придобие

Специализантите следва да придобият:

Знания относно:

1. Историческото развитие на социалната медицина и общественото здравеопазване. Социалномедицинския подход и съвременни епидемиологични, социологични, географско-информационни и статистически методи в общественото здраве.
2. Показатели за оценка на индивидуалното, групово и общественото здраве;
3. Структурата и функциите на здравеопазните системи;
4. Глобални тенденции и предизвикателства пред здравните системи;
5. Глобализацията и международното здравно сътрудничество в областта на общественото здраве;
6. Възможностите и перспективите за развитието на здравната система в България;
7. Оценка на потребностите и приоритетите на здравната политика;
8. Ефективното управление на ресурсите в здравеопазването;
9. Ролята на здравния мениджмънт за реализиране на здравни стратегии и политики;
10. Основните икономически проблеми на здравната система и начините на тяхното определяне и решаване;
11. Иновации в здравеопазването. Оценка на здравните технологии.

Умения и компетенции:

1. Да прилагат съвременните демографски, епидемиологични, статистически и икономически методи за оценка на общественото здраве;
2. Да идентифицират основните здравни потребности и проблеми на рискови групи

от населението, като разработват стратегии за тяхното разрешаване;

3. Да развиват и прилагат здравнообразователни стратегии и програми за промоция на здравето и превенция на болестта;
4. Планират, осъществяват и оценяват скринингови и интервенционни програми по приоритетни проблеми на общественото здраве;
5. Анализират здравните показатели на населението и дефинират цели и задачи на здравната система за задоволяване на здравните потребности;
6. Сътрудничат при изграждане на интегративни връзки между институциите, ангажирани с реализацията на комплексни програми за промоция на здравето и превенция на болестта;
7. В зависимост от потребностите и приоритетите на здравната политика да разпределят и преразпределят ресурсите на здравната организация;
8. Да създават и доразвиват стратегии за развитие на организационните структури в здравеопазването и внедряват иновативни технологии за тяхната реализация;
9. Прилагат основните концепции за икономическата ефективност на здравните дейности в лечебното заведение;
10. Да провеждат целеви проучвания за оценка ефективността на здравната система;
11. Прилагат съвременни мениджърски подходи на нормативно оперативно и стратегическо ниво;
12. Вземат управленски решения и прилагат съвременни методи за повишаване ефективността и качеството на дейностите в лечебните заведения;
13. Прилагат комуникативни техники и морално етични норми за промяна на организационната култура в лечебните заведения;
14. Формират ефективни екипи и управляват груповите процеси;
15. Идентифицират, анализират и управляват конфликти и създават благоприятен психосоциален климат в лечебното заведение;
16. Оценяват ефекта от здравната политика и мениджмънта върху здравните резултати, детерминантите на общественото здраве и удовлетвореността на пациентите и гражданите;
17. Планират и организират научни изследвания на общественото здраве и осигуряват информационно здравните дейности.

6. Конспект за държавен изпит за специалност Социална медицина и здравен мениджмънт

1. Развитие на социалната медицина като наука – предмет, структура, функции, взаимовръзки и методи
2. Здраве и болест – определения, измерения, теории. Детерминанти на здравето.
3. Общественото здраве като системен феномен. Компоненти на общественото здраве. Цикъл на общественно-здравните явления.
4. Социални детерминанти на здравето и здравните неравенства
5. Социално-медицински подход към здравия и болния човек. Социална история на здравето и болестта.
6. Социологически методи в социалната медицина
7. Изследователски методи. Видове епидемиологични проучвания – същност и приложение в общественото здравеопазване.
8. Социологически методи в общественото здравеопазване
9. Статистически методи в социалната медицина
10. История на общественото здравеопазване в България
11. Демографски подходи за оценка на общественото здраве. Демографски преход. Индикатори за статика на населението.
12. Демографски измерители за динамика на населението и ролята им в оценката на общественото здраве
13. Съвременни тенденции на демографските измерители за динамика на населението
14. Миграционни процеси. Организация на здравната помощ за мигранти.
15. Заболяемостта като измерител на общественото здраве. Съвременни тенденции на заболяемостта и болестността в България. Международни сравнения.
16. Заболяемост с временна и трайна неработоспособност
17. Лекарска експертиза на работоспособността
18. Интегрални измерители на общественото здраве. QALYs; DALYs; GBD. Смъртност, предотвратима със здравни интервенции.
19. Хронични неинфекциозни заболявания – състояние и тенденции. Стратегии и програми за превенция и контрол.
20. Положителни индикатори на общественото здраве. Качество на живот, свързано със здравето.
21. Промоция на здравето – същност, принципи, развитие
22. Социални стратегии за промоция на здравето
23. Здравната култура, здравна грамотност, здравословен начин на живот
24. Здравно възпитание. Модели за здравословна промяна на поведението.
25. Профилактика на заболяванията – обхват, нива, цели и стратегии

26. Глобализация и здраве
27. Международното сътрудничество в здравеопазването. Международни здравни институции и програми. Програми на ЕС в областта на здравето.
28. Системи на здравеопазване
29. Националната здравна система – структура и функциониране
30. Здравна политика – определение, характеристика. Приоритети.
31. Стратегическо планиране на здравеопазването. Национална здравна стратегия.
32. Здравно законодателство в България. Нормативна база.
33. Икономика на здравеопазването. Пазарно търсене и регулиране. Ефективност.
34. Съвременни здравноосигурителни системи – типология, характеристика
35. Маркетинг в здравеопазването
36. Здравни потребности – същност, фактори, методи за проучване
37. Първична извънболнична медицинска помощ – определение, съдържание, структури, проблеми
38. Специализирана извънболнична медицинска помощ – същност и проблеми
39. Болнична помощ. Видове болници. Анализ на дейността на болницата.
40. Качество на медицинската помощ – определение, теории, критерии, показатели
41. Методи за оценка на качеството на медицинската помощ. Оценка чрез стандарти, акредитация, медицински и административен одит.
42. Здравен мениджмънт – определение, същност. Управленски цикъл.
43. Мениджмънт на човешките ресурси
44. Стил на лидерство и мениджмънт
45. Мениджмънт на времето
46. Мениджмънт на финансовите ресурси. Източници на финансиране на здравеопазването.
47. Здравна информация – роля на информацията в управленския процес. Информационни системи (вкл. географски информационни системи).
48. Медицинска етика – определения и основни понятия, теории и принципи
49. Етични взаимоотношения с пациента и комуникации в медицинския екип. Права на пациента.
50. Специфични етични въпроси, свързани с начало и край на живота, донорство и трансплантации. Изследователска етика.
51. Етика на здравната политика и общественото здраве. Биоетика.
52. Експертиза на работоспособността – модели и проблеми